

data, Koekruid, een plant, die in de herfst als adventief wel eens een enkele maal op akkers in Zuid-Limburg aangetroffen wordt. Het verschil tussen beide geslachten bestaat hierin, dat de kroonbladeren van zeepkruid een tongetje vertonen onderaan het eind van de nagel, de kelk is cilindrisch en heeft geen ribben. Koekruid bezit geen tongetje en heeft een buikig opgeblazen, scherp 5-kantige kelk. Een belangrijk verschil is wel, dat zeepkruid eenjarig is en een penwortel heeft. Tenslotte draagt zeepkruid vaak gevulde bloemen, wat ook het geval is met de plant uit Benzenrade. Het verschil tussen beide planten werd verduidelijkt aan de hand van koekruid gevonden te Sweykhuisen, 1942.

Enige leden hadden enkele varensoorten meegebracht ten dele in Zuid-Limburg verzameld en verder gekweekt in de tuin, zoals Eikvaren, *Polypodium vulgare*; *Asplenium trichomanes*, Steenbreekvaren op een muurtje te Heerlen; Tongvaren, *Phyllitis scolopendrium*; *Dryopteris pheopteris*. Smalle beukvaren en tenslotte *Allosorus crispus* van een bekende vindplaats in België, waar deze soort uiterst zeldzaam is. Deze varen groeit uitsluitend op los gesteente en is in de Alpen tussen 1000—2000 m hoogte vrij algemeen.

Tenslotte werden er enkele opgaven verstrekt van herfstbloei van planten, die in het algemeen vaak een tweede bloei vertonen. Misschien is *Primula veris*, Gewone sleutelbloem op de weide van de Berghoeve op 20 Oct. wel het vermelden waard.

HET MUSEUM 50 JAAR

Herdenkingsvergadering op woensdag 12 dec. 1962.

De voorzitter heet de talrijke aanwezigen welkom, in het bijzonder de burgemeester van Maastricht, Mr. W. Baron Michiels van Kessenich, de wethouder van onderwijs, Mr. W. J. Korn, de secretaris van Maastricht, Mr. A. Minis, de leden van de gemeenteraad, Drs. J. Notermans en Drs. H. Roovers, de burgemeester van Valkenburg, de heer F. A. A. H. Breckpot en de oud-burgemeester, de heer P. Hens, de leden van de Commissie van Toezicht op het Natuurhistorisch Museum, Mej. Drs. W. van der Mijl Dekker en de heren Dr. G. W.

A. Panhuysen, Fr. Smeets en L. Grégoire, de directeur van het Bonnefantenmuseum, Prof. Dr. J. J. Timmers en Prof. Dr. J. K. A. van Boven, die hij namens de vergadering van harte gelukwens met zijn benoeming tot professor in de entomologie te Leuven.

De heren Ch. Paulussen, lid van de Commissie van Toezicht, P. Wassenberg, lid van het bestuur en Dr. R. J. H. Pâtijn, hadden bericht van verhindering gezonden.

Telegrafische gelukwensen waren binnengekomen van de oud-gouverneur van de provincie, Mr. Dr. W. G. A. van Sonsbeek, het tweedekamerlid Mr. A. Baeten, de burgemeester van Born Mr. J. Onland, de directeur van V.V.V. te Maastricht, de heer M. van Grinsven, de heer G. Goossens (Tegeleen) en van de Culturele Raad Limburg.

Bij de aanvang van de vergadering herdenkt de voorzitter de heer Pijpers: „Er is een schaduw gekomen over dit feest. Gisteren overleed vrij onverwacht ons bestuurslid, de heer A. J. Pijpers uit Venlo. Gij kent hem allen uit zijn geschriften, waarin hij plant en dier zo voortreffelijk heeft beschreven. Zijn boek „Limburg, land van löss en mergel” spreekt meer tot U dan ik U zeggen kan. Gij ziet hem hierin wandelen en genieten van de natuur. En dat niet alleen. Hij zocht en vond overal de afstraling van de schoonheid van de Schepper. Hij heeft Gods lof verkondigd en nu heeft God zijn trouwe dienaar tot Zich geroepen.

Het Genootschap verliest in hem een goede vriend, die wij niet zullen vergeten. Uit Uw aller naam betuig ik oprecht onze deelneming aan zijn vrouw en kinderen”.

De vergadering herdenkt thans in stilte de overledene.

De voorzitter deelt mede, dat er een tentoonstelling is georganiseerd van de publicaties van degenen, die in het museum hebben gewerkt en van hen, wier publicaties in samenwerking met het museum en het genootschap zijn tot stand gekomen.

De rij van publicaties begint met die van Rector Cremers, die reeds in 1908 over de vleermuizen schreef en in 1909 over de vleermuizen van Limburg. Deze verhandeling is in feite de eerste serieuze bewerking van een groep van Nederlandse zoogdieren. Men moet de eerste publicaties van de Rector reeds zien

in het licht van het komende museum. Hij heeft zelf weinig grote verhandelingen geschreven (de talrijke kleinere bijdragen in het Maandblad zijn niet tentoongesteld). De grote kracht van de Rector bestond hierin, dat hij de wetenschapsmensen wist aan te trekken en te stimuleren tot schrijven. Ook van deze mensen is hier niet alles tentoongesteld. De bedoeling van de tentoonstelling is een globaal overzicht te geven van het werk in en door het museum in de afgelopen 50 jaren.

Alvorens de herdenkingsrede uit te spreken richt zich de voorzitter eerst tot Mevr Dr. Minis-van de Geyn met de volgende woorden: „Mevrouw. Op 2 december was het 25 jaar geleden, dat U aan de Rijksuniversiteit te Leiden promoveerde tot doctor in de wis- en natuurkunde op proefschrift: *Das Tertiär der Niederlande mit besonderer Berücksichtigung der Selachierfauna*”. 2 december 1937 was voor U een belangrijke dag als zijnde de bekroning van Uw academische studie, maar ook voor de wetenschap was dit gebeuren zeer belangrijk. Lang had men reeds gestreden over de ouderdom van de vermaarde Elsloolaag. Uw proefschrift bracht een onverwachte uitkomst. Grote gebeurtenissen werpen haar schaduwen vooruit. Dokter Beckers had aan zijn voorbereidend werk zijn lidmaatschap van verdienste te danken, een maand vóór het verschijnen van het proefschrift viel U de eer te beurt over de resultaten van Uw onderzoek een mededeling te doen in de Koninklijke Akademie van Wetenschappen te Amsterdam (“*The age of the Elsloo Beds*”, Proc. Vol. XL, no. 9, 30 oct 1937). Er is dus alle reden om U namens het Genootschap van harte geluk te wensen met dit zilveren jubileum.

Sinds 1945 zijt gij lid van het bestuur en van 1945 tot september 1953 hebt gij als hoofd-redactrice op voortreffelijke wijze ons Maandblad geredigeerd. Ook zijn onder Uw leiding de eerste Publicaties van het Genootschap verschenen.

Er is nog veel meer. Zo aanstonds zal ik in een korte herdenkingsrede het werk belichten van de personen, die in het Natuurhistorisch Museum gewerkt hebben, en dan zal blijken, dat Uw aandeel zeer belangrijk was. Museum en Genootschap zijn één. Het bestuur heeft dan ook de herdenking van het 50-jarig bestaan van het museum, tegelijk met Uw zilveren doctoraat,

gaarne willen aangrijpen om U te benoemen tot Lid van Verdienste. Ik wens U van harte geluk met deze eervolle onderscheiding”.

Dan houdt de voorzitter zijn herdenkingsrede. „Dames en Heren. De genesis van het museum is in nevelen gehuld, maar wij kunnen toch de maand december van het jaar 1912 beschouwen als de eerste dag van de wording van het museum, want toen verscheen in het Maandblad het volgende bericht: „Eindelijk is de totstandkoming van het Provinciaal Museum van Natuurlijke Historie zekerheid geworden. De stad Maastricht heeft voor dat doel aan ons Genootschap 't voormalige klooster der Grauwe Zusters op de Looiersgracht afgestaan” (Jrg. 1, no 5, p. 5).

Het is niet de bedoeling vandaag de ontwikkeling en de groei van het museum uitvoerig te beschrijven, want dat is reeds geschied in het jubileumnummer van het Maandblad (Jrg. 49, 1960, no 9—12) en ook vroeger op de herdenkingsavond, gewijd aan Rector Cremers na zijn overlijden (ibid. 1952, Jrg. 41, no 1). Wij mogen echter deze avond niet beginnen, zonder nogmaals eerbiedig hulde en dank te brengen aan de stichter van het museum, Rector Cremers. Hij heeft de moeilijke jaren meegemaakt, maar gelukkig heeft hij het mogen beleven, dat zijn museum is uitgegroeid tot een instituut, dat in Nederland en verre daarbuiten een goede naam verworven heeft.

Op de tweede dag van de wording van het museum werden de vlinders en de vogels van de voorzitter van het Genootschap binnengedragen, gevolgd door de vele voorwerpen van de andere leden van het Genootschap. Zo hebben de dagen elkaar opgevolgd, maar de zevende dag, de rustdag, is nooit aangebroken.

Zoals reeds gezegd is, zal ik niet meer terugkomen op de groei van het museum, tenzij op het einde, maar ik zal vandaag bijzonder de aandacht vragen voor de personen, die in en voor het museum gewerkt hebben.

Het spreekt vanzelf, dat voor het in ontvangst nemen en plaatsnemen van de voorwerpen in het museum, mensen beschikbaar moesten zijn. Kapelaan Cremers van Breust Eijdsen, later rector van Raath Bingelrade, woonde te ver af. Daarom besloot het bestuur een Museum-Commissie in te stellen, die tot taak had het museum in te richten. Natuurlijk kwam Rector Cremers meermalen naar Maastricht om advies te geven,

maar het eigenlijke werk berustte bij de Commissie, die in Maastricht woonde. Deze bestond uit de heren Dr. J. P. G. van der Meer, voorzitter, B. Swart, secretaris en de leden Ir. A. M. Sprenger, H. de Wever, Ir. J. G. H. Schoth. In 1915 werd aan hen toegevoegd Ir. L. A. J. Keuller, speciaal voor de geologische sectie.

Deze commissie heeft hard en goed gewerkt. Wanneer men de verslagen leest van haar vergaderingen, dan ziet men pas met welke moeilijkheden zij te kampen hadden en met welke kleinigheden zij zich telkens moesten bemoeien. Menigeen zou het bijltje er bij neer gelegd hebben, maar niet onze trouwe vrienden. Wel heeft de Commissie in het jaar 1917 ernstig overwogen, het museum te verplaatsen wegens de deplorabele toestand van het museumgebouw, eigendom van de stad Maastricht. Alleen de toezegging van het gemeentebestuur, dat er verandering zou komen, heeft het museum behouden voor de stad. Het gemeentebestuur heeft woord gehouden, al vorderde de verbetering in het begin nog maar langzaam. Wanneer men het tegenwoordige gebouw met zijn keurig verzorgde en goed verlichte zalen vergelijkt met het oude gebouw met zijn lekkende daken, vochtige muren en niet verwarmde zalen, dan is de uitdrukking „verschil tussen dag en nacht” nog zeer zwak. Ik wil dit moment aangrijpen, om onze oprechte dank uit te spreken aan het College van Burgemeester en Wethouders en de leden van de Gemeenteraad voor de niet ophoudende zorg, die zij hebben voor het museum. Het museum valt onder het departement van de Wethouder van Onderwijs. De opeenvolgende wethouders hebben hun taak begrepen en met grote toewijding vervuld, maar toch wil ik een woord van bijzondere dank richten tot de tegenwoordige wethouder van onderwijs, Mr. W. J. Korn, die telkens en telkens blijk heeft gegeven, zich helemaal in te zetten voor het museum, wanneer het belang van het museum dit eiste. De gebeurtenissen van het laatste jaar, waarop ik nog zal terugkomen, hebben dit wederom bewezen.

Wij keren terug naar het jaar 1917. Eiste het gebouw een forse ingreep, ook in het museumbeheer moest verandering komen. Het kon zó niet meer voortgaan. Het sterk groeiend museum moest onder beheer komen van een deskundige, die dagelijks aanwezig kon zijn. Het Genootschap kon zo iemand niet aanstellen.

Trouwens welk genootschap kan uit eigen midelen een museum onderhouden? Wij kennen het verdere verloop. De stad Maastricht nam de hele museuminhoud van het Genootschap over en stelde een conservator aan. Die conservator kon natuurlijk niemand anders zijn dan Rector Cremers. Hij is het gebleven tot 31 december 1938, het jaar, waarin hij de pensioengerechtigde leeftijd had bereikt. Verschillende professoren hebben nog getracht te bereiken dat de leeftijdsgrens voor deze conservator zou worden verschoven, maar het gemeentebestuur wilde geen uitzondering maken. Tot opvolger van Rector Cremers werd op 16 mei 1939 benoemd Mej. Dr. W. A. E. van de Geyn, die deze functie heeft vervuld tot 15 augustus 1948. Zij moest aftreden, omdat ze intussen geworden was Mevr. Minis-van de Geyn. De nieuwe conservatrix was geen onbekende in het Zuiden, want zij was hier vaak geweest in verband met de Elsloo-lagen, maar zij was ook geen onbekende in het museumwezen. Haar rijke ervaring op museumgebied, opgedaan in Nederland, Engeland en België, stelde haar in staat het museum aan te passen aan de nieuwe eisen en het te moderniseren. Ook de bibliotheek, en vooral de tijdschriftenbibliotheek, kreeg een moderne beurt. Pater Schmitz, die vaak in de tijdschriftenbibliotheek onderdook, mopperde wel eens, als hij niet direct kon vinden, wat hij zocht, maar tenslotte moest hij toch erkennen: „ik dacht eerst, dat het niet klopte, maar het klopt altijd”. Van haar hoogst verdienstelijk werk kunnen haar opvolgers alleen maar profiteren, en zo kon het gebeuren, dat haar opvolger, die de spreker zelf is, zonder museumervaring het museum kon binnenstappen in augustus 1948, maar hij moet eerlijk erkennen, dat het hem moeilijk zou zijn gevallen in deze nieuwe sfeer te werken zonder de steun en de voorlichting van zijn voorganger, die hem verschillende jaren terzijde heeft gestaan in het beheer van het museum. Op een korte onderbreking na is deze opvolger steeds hier werkzaam gebleven, ofschoon hij reeds de pensioengerechtigde leeftijd heeft overschreden.

In 1953 werd de titel van conservator door B. & W. veranderd in die van directeur, vooral met het oog op het buitenland, daar conservator overal betekent hoofd van een afdeling. De naam conservator zou dus verwarring kunnen stichten. Het zal echter nog wel tot aan het eeuwfeest van het museum duren, eer deze titel-

verandering tot in alle geledingen van het gemeentelijk bestuursapparaat zal zijn doorgedrongen.

Een veel belangrijker gebeurtenis in het museumleven was de benoeming van Dr. P. J. van Nieuwenhoven tot contact-bioloog voor scholen en jeugd. Op 1 nov. 1956 heeft hij deze functie aanvaard. Zo aanstonds zal hij U daar wel iets meer over vertellen. Ik wil hier volstaan met te vermelden, dat de belangstelling van de scholen voor ons museum enorm is gegroeid.

Dames en Heren. Een museum kan alleen goed gaan, wanneer alle mensen, die er in werken, hun plicht doen. Het zou derhalve ondbaar zijn de andere werkers in het museum niet te vermelden.

Was de oorsprong van het museum in nevelen gehuld, hetzelfde geldt voor de aanstelling van een conciërge. Het museum werd in 1914 opengesteld voor het publiek. Er moest dus een conciërge zijn. Dat kan niemand anders geweest zijn dan Mad. Van Kan, al wordt die naam in de eerste jaren nergens in de verslagen van de Museum-Commissie genoemd. Sinds 1920 is zij in dienst van de gemeente, maar de gemeente beschouwde haar taak als een bijbaantje, hetgeen duidelijk blijkt uit het genoten salaris en uit het feit, dat, toen de man van Mad. Van Kan in 1928 stierf, het bestuur van het Genootschap zich verplicht voelde de financiële positie van de conciërge te verbeteren. De toestand van bijbaantje heeft geduurd tot 1 aug. 1945. Dat kon nog even, omdat Mad. Van Kan intussen hertrouwd was. Gelukkig is aan deze toestand in 1945 een einde gekomen. Het museum kreeg toen een volwaardige conciërge in de persoon van Louis Beaulen, die tevens belast werd met het onderhoud van de tuin.

In 1942 werd Eduard Schoenmakers benoemd tot amanuensis van het museum. De verdiensten van deze jongeman liggen vooral in het gebied van de Tegelse klei, waar hij vele dagen heeft doorgebracht en belangrijke fossielen heeft verzameld. Ook werd in Amby onder zijn leiding een begin gemaakt met het ringen van vogels ten dienste van het ringstation „Maastricht en omgeving”. In 1947 heeft hij het museum verlaten, want hij had hogere aspiraties. Helaas heeft de dood op 18 maart 1951 een einde gemaakt aan zijn streven. Wie hem gekend heeft, zal deze sympathieke en hulpvaardige man niet licht vergeten.

Na het vertrek van Ed. Schoenmakers werd tot assistente benoemd Mej. Treessje Berendschot, die hier in dienst is gebleven tot aan haar huwelijk in februari 1953. Op prettige en goede wijze heeft zij hier haar taak vervuld. Het verheugt ons Mevrouw Somers-Berendschot onder de aanwezigen te mogen begroeten.

In 1953 werd het ambt van amanuensis weer hersteld en tot functionaris werd benoemd de heer P. Genemans. Daar de taak van de amanuensis meer en meer kwam te liggen in het vlak van de administratie, het bibliotheekwezen en de rondleiding, werd hij met ingang van 1 jan. 1962 bevorderd tot bureelambtenaar. De tijdschriftenbibliotheek heeft in de laatste jaren een dusdanige uitbreiding gekregen — er zijn meer dan 200 ruilpartners in binnen- en buitenland — dat wij haar hebben moeten verplaatsen naar een grotere zaal. In de toekomst zal nog wel eens een nieuw lokaal moeten worden bijgebouwd.

Bij mijn officieel afscheid als directeur heb ik mijn tegenwoordige medewerkers dank gebracht voor de ijver en toewijding, waarmede zij hun taak vervullen.

Ik zou U spreken over de personen, die in en om het museum hebben gewerkt of nog werken en ik wil tenslotte nog noemen een belangrijke groep van personen, die ik niet mag overslaan. Sinds 1939 verheugt zich het museum in het bezit van een Commissie van Toezicht. Ik zei met opzet „verheugt zich”, want deze commissie heeft zich niet beperkt tot het uitoefenen van toezicht, maar heeft ook steeds met kracht de belangen van het museum bepleit bij het Gemeentebestuur. Rector Cremers, die bij de instelling van de commissie zeide: „In mijn tijd hebben ze dat niet gedurfd”, werd de eerste voorzitter. De tegenwoordige commissie bestaat uit de volgende personen: de wethouder van Onderwijs Mr. W. J. Korn, waarnemend voorzitter sinds de dood van dokter Willemse, die Rector Cremers als voorzitter was opgevolgd; Mej. drs. M. van der Mijll-Dekker, secretaris en de leden G. Beckers (Beek), L. H. Grégoire, Dr. G. W. A. Panhuysen, Mr. Ch. Paulussen en F. Smeets.

Dames en Heren. Ik had beloofd U op het einde nog iets te zeggen over de laatste uitgroei van het museum, maar ik wil U nog een ogenblik in spanning laten en eerst het woord geven

aan Dr. P. J. van Nieuwenhoven, die zal spreken over: „Het Natuurhistorisch Museum, die naar van wetenschap en opvoeding”.

„Een gouden jubileum biedt ons de gelegenheid, om in een terugblik op de geschiedenis van 50 jaar na te gaan, in hoeverre de jubilaris er in geslaagd is, gelijke tred te houden met de ontwikkeling der tijden. Nu ons museum de gouden jubilaris is, ligt het voor de hand, de geschiedenis van dit museum te gaan bezien in het licht van het moderne museumwezen, dat zelf onderwerp is geweest van een aantal studies, niet alleen in Nederland, maar ook buiten onze landgrenzen, en die niet alleen over algemene kwesties handelen, die voor elk museum dezelfde zijn, maar juist ook speciaal over de inrichting van musea voor natuurlijke historie.

P. J. van der Feen, de voormalige conservator voor zoogdieren van het Zoologisch Museum te Amsterdam, heeft zich de moeite gegeven, een speciale verhandeling te schrijven over: *Research and Exhibition in a Museum* (Bijdragen tot de Dierkunde, Vol. 28, 1949). Hij schrijft daarin: „The first task of a modern museumkeeper is to label every acquisition and to register all data available about the origin of the Object. At the same time it is classified at least provisionally and is inscribed in a systematic catalogue”. Tot op dit punt gaat deze beschrijving volledig parallel met de gedragingen van de bezitters van de oude naturalienkabinetten, die louter voor hun eigen plezier allerlei voorwerpen verzamelden op het gebied van de natuurlijke historie. Met echt wetenschappelijk werk heeft deze manier van doen nog niet veel te maken. Iedere verzamelaar doet dit, het maakt echt geen verschil, of hij postzegels of kevers spaart. Van der Feen vervolgt dan ook zijn betoog: “When this has been done and when the object has undergone the due preparation to prevent decay, it is available for research. To give full profit in science, the possessions of a museum ought to be published, in the form of short records in a catalogue, or in extensive monographs or in any other form. Once published the material is at the disposal not only of the museum staff itself, but also of the scientists all over the world”.

Het is iedereen duidelijk dat hiermede de belangrijkste taak van de museumconservator is aangeduid. Zij brengt met zich mede, dat er een goede wetenschappelijke bibliotheek ter beschik-

king moet zijn, en dat, indien dit nodig is, een beroep moet kunnen worden gedaan op een groot aantal wetenschappelijke specialisten. Op deze manier ontstaat in het wetenschappelijke natuurhistorische museum „in feite dus een combinatie van een collectie objecten en een veldbiologisch archief, waarbij het object gekoppeld is aan de veldbiologische gegevens”. Aldus Dr. A. C. V. van Bemmelen, secretaris van de commissie inzake natuurhistorische musea in Nederland (Taak en Taakverdeling van de Nederlandse Natuurhistorische Musea, O.K.W. Mededelingen, Jrg. 19, 31 dec. 1955).

Het kleine Natuurhistorische Museum van de gemeente Maastricht kan in dit opzicht zich volledig meten met de grotere musea in ons land. Wij beschikken over een indrukwekkend stel stamboeken, waarin de verkregen museumstukken nauwkeurig worden ingeschreven, en die veilig in de brandkast worden bewaard. De vermelding van nieuwe aanwinsten geschiedt geregeld op de maandvergaderingen van het Natuurhistorisch Genootschap, en worden automatisch opgenomen in het verslag van deze vergaderingen in het Natuurhistorisch Maandblad. Belangrijke vondsten krijgen een grotere beurt, soms in het Maandblad, maar vaak ook in de Publicatie's. In dit opzicht werken ons museum en genootschap op zeer gelukkige wijze samen. Ik hoop U immers niet uiteen te zetten, hoe zeer ook het genootschap profiteert van de instellingen en connecties van het museum. Genootschap en Museum zijn samengegroeid tot een niet meer te scheiden twee-eenheid, en zullen niet uit elkaar kunnen gaan, zonder dat beide grote schade zullen lijden.

Van der Feen geeft ook duidelijk de taken aan van de museumstaf, waar zij niet wetenschappelijk geschoolden, laten wij kortheidshalve zeggen, met het publiek te maken krijgt: “Collectors, teachers, students, merchants and travellers all came to the museum with their questions, some important only for the inquirer himself, some of high scientific or economical interest. Thus the information service became more and more extensive”. Tot deze informatieve functies van het museum behoort ongetwijfeld ook de tentoonstelling. Daar komt immers het publiek in de eerste plaats op af. Het grote Rijks Museum van Natuurlijke Historie in Leiden heeft geheel van deze belangrijke taak afgezien. Alle voorwerpen zijn hier veilig

voor brand in kasten opgeborgen, en worden alleen dan te voorschijn gehaald, wanneer deskundigen daarom vragen, b.v. ten behoeve van een wetenschappelijk onderzoek. Van een tentoonstelling is hier dus helemaal geen sprake.

Zo gauw de collectie, of een deel daarvan, in vitrines wordt uitgesteld, moet de museum-directie rekening gaan houden met de bezoekers. Aan de door hen getoonde belangstelling moet worden tegemoet gekomen, omdat hun interesse anders al te spoedig verloren dreigt te gaan. Van der Feen schrijft hierover onder meer: "When the public museum was young and contained relatively few objects, it could show all its possessions to the public. The more its collections increased in number of objects, the more the walls and cases were filled. Soon an average visitor saw nothing but rows of paintings or coins or shells, his attention was not drawn to anything apart. In less than an hour he was exhausted and could assimilate nothing more". Vandaar dat men in een modern beheerd museum een keuze doet uit de uitgebreide collectie voor de expositie, en de meeste voorwerpen worden weggeborgen, natuurlijk op zulk een wijze, dat ieder stuk gemakkelijk bereikt kan worden. Het Zoölogisch Museum te Amsterdam is voorop gegaan bij deze modernisering: In de katalogus van de tentoonstelling Dier en Mens wordt deze verandering als volgt omschreven: „Het Zoölogisch Museum heeft in de eerste plaats tot taak het beheer van de enorme verzameling dieren. In vroeger jaren was deze verzameling bijna uitsluitend ten nutte van de wetenschap voor het systematische, genetische of evolutionistische onderzoek. Voor het publiek waren er, behalve het Heimans- en andere diorama's enige zalen vol met alcohol-dieren en gestopte balgen, die het bezoek alleen voor speciale liefhebbers tot een genoegen maakten. In 1951 werd de eerste ernstige poging gedaan, om de vele aardige dingen, die toch ook in de natuur te vinden zijn, op een aantrekkelijke manier te tonen. „Het Land van Heimans en Thijssse", symbolische titel voor een goed begin, want het waren immers Heimans en Thijssse geweest, die op een frisse manier bewezen, dat natuur niet alleen een zaak is van geleerden".

Moet ik U zeggen, dames en heren, dat ons museum in dit opzicht wel achter is gebleven? Let U dan eens met mij op het gedrag van be-

zoekers, die min of meer toevallig bij ons binnen zijn komen lopen, b.v. omdat zij een toegangskaartje gekregen hebben als onderdeel van hun hotelplan. Deze mensen zijn gewoonlijk nog nooit in een museum voor natuurlijke historie geweest, en verliezen bij ons meestal heel spoedig hun belangstelling. Zij staan binnen een kwartier weer op straat, tenminste, als zij niet door een van de personeelsleden opgevangen worden, die hen dan het een en ander vertelt. Deze mislukking ligt natuurlijk voor het grootste deel aan deze bezoekers zelf. Maar toch heeft ook de museumstaf een enige kans onbenut gelaten, om deze mensen iets te leren van wat er in de natuur te zien is, en hen ontvankelijk te maken voor problemen van wetenschap en natuurbescherming. Ten opzichte van dergelijke lieden schiet het museum onmiskenbaar te kort in zijn opvoedkundige taak.

Ik behoeft nu slechts een kleine stap te zetten om van dit onderwerp, opvoeding, te komen tot het terrein van de jeugd en de school. Ook hier hebben onze musea een zeer belangrijke taak te vervullen. Buiten het toeristenseizoen wordt ook ons museum bijna uitsluitend bezocht door leerlingen van scholen en van cursussen. De jongelui ondergaan echter dezelfde gewaarwording, als zij niet tijdens de rondleiding op omzichtige wijze behoed worden voor overlading. Naar mijn mening kan niet alleen, maar móét juist hier elke kans op mislukking voorkomen worden, door de wijze van tentoonstelling zo veel mogelijk op dit soort bezoekers in te stellen. Het is niet moeilijk voor mij deze mening te verdedigen. Ik kan daarvoor de woorden gebruiken van de heer D. F. Lunsingh Scheurleer, adviseur voor de musea van het departement van Onderwijs, Kunsten en Wetenschappen. In de Mededelingen van OKW van maart 1944 schrijft hij in een artikel over School en Museum: „De wijze, waarop de voorwerpen worden tentoongesteld, is voor de vraag of het museum in de oogen van de schooljeugd aantrekkelijk zal zijn, van doorslaggevende betekenis. Jammer genoeg laat deze opstelling in vele van onze musea wel eens wat te wensen over. Van onze kleinere musea zijn er verschillende, die meer op een pakhuis gelijken dan op een instelling, waar voorwerpen met een culturele strekking zijn bijeengebracht. Hierbij speelt het gemis aan stijlcrítiek om het verzamelde materiaal te schiften en overzichtte-

lijk te exposeeren een voorname rol. Doch ook het ontbreken van plaatsruimte en geldmiddelen, alsook het niet openstaan voor de moderne expositie-eischen, kunnen het volhouden aan een verouderde manier van tentoonstellen ten gevolge hebben. Zooals bekend mag worden verondersteld, gelden er thans geheel andere eischen voor het exposeeren dan een twintig of dertig jaar geleden. Thans wordt er zooveel mogelijk naar gestreefd elk voorwerp door een exquise manier van tentoonstellen tot zijn recht te laten komen. Het is beter, bij plaatsgebrek een aantal voorwerpen op te bergen, dan door een teveel het geëxposeerde te schaden. Ook onze jeugd zal eerder openstaan voor een smaakvol ingericht museum, dan voor een dat zóó vol is, dat de voorwerpen bij wijze van spreken eerder op dan naast elkaar hangen. Ook uit paedagogisch oogpunt verdient het aanbeveling, er naar te streven de museum-objecten volgens moderne inzichten ten toon te stellen".

U zult het mij niet kwalijk nemen, wanneer ik bij dit gedeelte van mijn lezing, de rol van het museum bij het onderwijzen en opvoeden van de jeugd, wat langer stil blijf staan. Tenslotte ben ik hier immers in 1956 aangesteld als contactbioloog, juist met de bedoeling, vanuit het museum belangstelling te wekken voor de levende natuur onder de schooljeugd. Ik moge U daarom wijzen op de conclusies van een tweetal congressen, die door UNESCO georganiseerd zijn, te Brooklyn in 1952 en te Athene in 1954, en die beide als onderwerp van studie hadden *The Role of Museums in Education*. Prof. Dr. H. van de Waal heeft hierover gerapporteerd in OKW-mededelingen. Een Engels sprekende groep formuleerde o.m. de volgende wenssen ten aanzien van wat het onderwijs van het museum verwacht: 1) Het museum moet een aangename prettige indruk maken. Gebouw en atmosfeer moeten de bezoeker niet overweldigen. 2) de exposities moeten niet te gedetailleerd zijn, anders wordt de weerklank in het verbeeldingsleven van het kind verstoord en dreigt het kinderlijk vermogen tot verwondering en verrukking te verstarren. 3) in elk museum zou een afdeling moeten zijn waar kinderen kunnen werken; want door eigen activiteit leert het kind het beste en het gelukkigst. 4) ... 5) er moet ruimte zijn rondom het geëxposeerde.

Het is opvallend dat een voornamelijk Frans

sprekende groep juist het accent legde op de docerende rol van de leider en het geëxposeerde. Deze groep vroeg o.m.: 1) toelichtende borden naast de ingang van de zaal, waarop de belangrijkste details betreffende het geëxposeerde worden samengevat. 2) beknopte publicaties (brochures, gidsen) gewijd aan speciale onderwerpen, waarin — behalve de gebruikelijke gegevens — inlichtingen worden verstrekt van historische en technische aard... van een bescheiden prijs... en toch ruimschoots geïllustreerd. Het leek niet noodzakelijk afzonderlijke gidsen voor de jeugd uit te geven. 3) 4) tijdelijke tentoonstellingen; bedoeld om één historisch feit, één sociaal verschijnsel, één techniek toe te lichten... Tenslotte achtte deze groep het noodzakelijk dat elk museum ter beschikking van de opvoeders zou kunnen stellen: 1) een projectiezaal, ook te gebruiken als werkvertrek ter uitvoering van werkstukken, verband houdende met het museumbezoek. 2) verzamelingen van voorwerpen welke de kinderen van nabij kunnen bezien, kunnen aanraken, bestuderen, natekenen. Het zou zelfs mogelijk moeten zijn, dergelijke studie-verzamelingen naar de scholen te zenden.

Een ieder, die de evolutie van het museum in Maastricht van nabij heeft kunnen volgen, zal met vreugde kunnen vaststellen, dat hier een niet gering deel van de boven vermelde wenssen in de laatste jaren is vervuld. Dank zij een aanmerkelijk verruimde financiële verzorging door het bestuur van de gemeente kon het interieur worden herschapen, zodat inderdaad een prettige sfeer aanwezig is — denken wij slechts aan de moderne verlichting, aan de vloerbedekking, en aan het meubilair — In de meeste zalen is zoveel ruimte gelaten, dat zelfs grote groepen bezoekers tegelijk kunnen worden toegelaten. Toelichtende borden geven de geschiedenis weer van het geologische tijdvak, waaraan de expositie in de zaal gewijd is. Helaas ontbreekt ons een gids; en daar is inderdaad grote behoefte aan. Maar daar staat tegenover, dat wij over een mooie projectiezaal beschikken, die druk wordt gebruikt, en die ook als practicum kan worden ingericht. De aard van het geëxposeerde in ons museum laat uiteraard niet toe, het aan ondeskundige of jeugdige bezoekers in handen te geven. Ik heb dan ook wel eens gepleit voor het inrichten van een aantal vivarien, dus van aquaria, terraria, insectaria, en deze op te stel-

len in de zo even bedoelde projectiezaal, zodat deze tot een ideale lesruimte zou worden ingericht, naar het voorbeeld van de "children-museums" in Amerika. Helaas kon deze wens niet worden ingewilligd, omdat andere eisen aangaande de beschikbare ruimte voorrang moesten krijgen. Naar mijn bescheiden mening dringt zich hier echter de vraag op, of er wel één probleem is, dat belangrijker is dan dat van de opvoeding van de jeugd. Van onze jongens en meisjes hangt immers ook de toekomst van de wetenschap af.

Het rapport van Prof. v a n d e W a a l geeft ook aan, hoe naar de mening van de congressisten een museumles moet worden gegeven. Nadrukkelijk wordt betoogd, dat onder een bezoek aan een museum niet wordt verstaan een rondwandeling door de gehele inrichting, waarbij te hooi en te gras eens een opmerking wordt gemaakt, die al of niet aanknoopt bij het op school geleerde, doch een wel overwogen bezoek, op een bepaald ogenblik van het schooljaar, waarin een bepaalde stof wordt behandeld naar aanleiding van een min of meer expresselijk daartoe opgesteld en in elk geval daarvoor speciaal geselecteerd materiaal. In Athene werd dan ook o.m. de volgende resolutie aangenomen: het is wenselijk dat aan elk museum een educatieve dienst wordt opgericht. Het is beslist geen toeval, dat in 1956 aan ons museum een contactbioloog benoemd werd. Hier is dezelfde behoefte gevoeld. Het is echter de vraag, of de voordelen van deze benoeming in het museum zelf wel ten volle benut zijn kunnen worden.

Een van de middelen, die het bezoek aan een museum kunnen stimuleren, is het inrichten van tijdelijke tentoonstellingen. Hierop doelde stelling XIII, die ik bij mijn promotie in 1956 tegenover Prof. Engel, directeur van het Zoologisch Museum te Amsterdam te verdedigen had: „De expositie in een museum voor natuurlijke historie moet meer gericht zijn op de belangstelling van stad- en streekgenoten dan op die van vreemdelingen". Bij iedere maandvergadering hier in ons museum valt het mij op, dat er zo zelden belangstelling getoond wordt voor de collectie, terwijl toch onze vergaderingen uitsluitend bezocht worden door lieden, die vóór de tentoongestelde zaken een grote belangstelling hebben. Wanneer U, leden van het genootschap, bij U zelf denkt, de collectie wel te kennen, en daarvan niets meer te kunnen leren, hoe veel te ge-

makkelijker zal deze mening dan post kunnen vatten bij burgers, die geen enkele bijzondere belangstelling hebben voor deze materie. Bovendien, het is weer v a n d e r F e e n die daarop wijst, verliest elke collectie, hoe goed ook, op de duur haar frisheid. Er is dus alles voor te zeggen, uit de beschikbare voorwerpen telkens een andere keuze te doen voor de eigenlijke expositie, of anders dezelfde objecten voortdurend anders te groeperen. Op deze wijze prikkelt men de nieuwsgierigheid, en houdt de belangstelling gaande.

Behalve door een verandering van de opstelling van het geëxposeerde tracht men het bezoek aan musea te stimuleren, door de bezoekers tot zelfwerkzaamheid te brengen. Dat is niet zo verwonderlijk, omdat dit streven typisch is voor de vernieuwing van het onderwijs zelf. Carl Guthrie, wetenschappelijk medewerker van de American Association of museums, zegt hierover in zijn gids voor de inrichting van kleine musea (*So You Want A Good Museum*). "An atmosphere of enjoyment and curiosity is created, which stimulates the visitor to seek further information on the subjects illustrated by the exhibits. Attractively arranged objects, accompanied by brief, accurate and factual labels, and supplemented by charts, drawings and photographs, contribute to creating the desired mood on the part of the visitor. Exhibits should not be illustrated textbooks, but rather the setting for a stirring experience, an exciting adventure". Hieruit spreekt de voorname rol, welke de bijschriften in de getoonde collectie spelen. Wie de vele vergeelde, soms nog uit de tijd van de oprichter van het museum, Rector Cremers, stammende etiketten in dit gebouw kent, zal moeten toegeven, dat ook op dit gebied hier nog veel te verbeteren valt.

In sommige musea werkt men met speciale werkopdrachten voor kinderen, b.v. in het Instituut voor de Tropen te Amsterdam. "Games" noemt men dit soort opdrachten in Amerika, opdrachten dus, die de kinderen in hun eentje, of met elkaar in groepjes, moeten trachten uit te voeren. Peter Floud, van het Victoria and Albert Museum in Londen schrijft erover in *Museums and Young People*, 1952: "The questions and answers have no value in themselves, but are merely a legitimate teaching device to concentrate the child's attention. Correct answers and high "scores" are therefore of no

interest unless they are the result of a careful inspection, and some understanding of the objects". Het zal beslist niet meevallen, dergelijke opdrachten in elkaar te zetten. Dat vereist specialisatie, dus een aparte studie van degene die ervoor zorgen moet.

Er zijn ook musea, die trefpunten zijn van hobbyclubs, en vergaderplaatsen van verenigingen op het gebied van de natuurlijke historie. Ons eigen museum is daar welhaast een ideaal voorbeeld van, voor wat betreft de volwassenen. Men moet zich hier afvragen, of niet opnieuw een ernstige poging moet worden gedaan, om het jeugdlidmaatschap van ons Genootschap, waarvoor in de reglementen de mogelijkheid geschapen is, tot nieuw leven te brengen.

Misschien voelt U nu de vraag bij U opkomen, of een museum, waarin de tentoongestelde collectie zo positief is afgestemd op opvoeding en activering van de bezoekers, niet kinderachtig of oninteressant zal gevonden worden. De namen „schoolmuseum" of „jeugdmuseum" worden immers zo gemakkelijk misverstaan! Als U mijn betoog goed hebt kunnen volgen, zult U het met mij eens kunnen zijn, dat er voor de opzet van een museum niet zo'n groot verschil bestaat tussen een kind, dat het museum bezoekt, en een niet geschoolde volwassene. Maar misschien is het toch niet verstandig, de principes, die bij de uitstalling van de collecties gelden, in de naam van de instelling te laten doorklinken.

Overigens wordt een echt schoolmuseum toch ook wel door de nodige volwassen belangstellenden bezocht! Dat leren ons de cijfers van het aantal bezoekers van het gemeentelijke museum voor het onderwijs in Den Haag. Dat wordt jaarlijks door meer dan 200000 belangstellenden bezocht, een respectabel getal, wanneer U bedenkt, dat ons bescheiden museum nog niet aan de 5000 bezoekers per jaar toekomt, en daarin zijn dan alle leerlingen van scholen, maar ook bezoekers van onze vergaderingen begrepen. In het Haagse Onderwijsmuseum komen per jaar 150000 tot 160000 leerlingen onder geleide de verzameling bezoeken. U kunt nu gemakkelijk zelf uitrekenen, dat er dan 40000 tot 60000 volwassenen het de moeite waard vinden ook eens een kijkje te komen nemen.

U ziet, dames en heren, dat het beheer van een klein museum, zoals wij dat hier in Maastricht hebben, beslist geen eenvoudige taak is.

Aan de ene kant moeten de collecties worden onderhouden, of beter gezegd, er moet voor worden gezorgd, dat er in deze collecties gewerkt wordt. Terecht merkt Prof. Dr. H. Engel in zijn inaugurale rede in 1950: „Het belang van het Zoölogisch Museum voor wetenschap en maatschappij" op, dat een collectie, waarin niet wordt gewerkt, een dode collectie is. Daarom is het zo verheugend, dat wij juist op deze feestelijke vergadering hebben mogen vernemen, dat Prof. Dr. J. van Boven van de Universiteit van Leuven van 1 januari 1963 af als conservator voor de entomologie in dienst van de gemeente Maastricht zal treden, zij het dan voor slechts enkele dagen per maand. Daarmede worden de belangrijke insektenverzamelingen, die in de loop der jaren aan het museum geschonken zijn, tot nieuw leven gewekt. Het is onze plicht, alle collecties in leven te houden door ze te gebruiken als uitgangspunt voor nieuwe studies.

Doch het is evenzeer een zware verplichting, deze zelfde collecties een rol te laten spelen bij de opvoeding van de burgerij in het algemeen, en van de jeugd in het bijzonder. Er zou in de toekomst een ideale toestand kunnen ontstaan, wanneer de directeur, die belast is met de wetenschappelijke verzorging van de collecties, overleg pleegt met de didaktische afdeling van zijn dienst, zodat eerst na gezamenlijk beraad zal worden beslist, welke delen van de collectie in aanmerking komen voor permanente of tijdelijke tentoonstellingen binnen het gebouw. Dat zou dan tot gevolg hebben, dat een niet onbelangrijk deel van de verzamelingen uit de vitrines zal moeten verdwijnen, en dat daarvoor een andere bergplaats zal moeten worden gemaakt. Daarvoor zal dan een beroep moeten worden gedaan op de goedgeefsheid van de gemeente. Door deze extra investering zal echter een aanmerkelijk groter deel van de burgerij van deze toch al op zich zelf dure gemeentelijke dienst kunnen profiteren, waardoor deze uitgave uiteindelijk in winst zal kunnen worden omgezet."

Daarna vervolgt de voorzitter zijn afgebroken rede, om melding te maken van de belangrijke aanwinsten.

„Een museum, dat niet groeit, gaat achteruit. Wij hopen dus nooit de volmaaktheid te bereiken. Vandaag is er reden om verheugd te zijn, want ik mag U mededeling doen van de verwerving van drie belangrijke aanwinsten, die in de

De onderkaak van de Mosasaurus van Bemelen.

De breuk „links” is de natuurlijke gewrichtsspleet in de kaak.

Foto Rijksmuseum van Geologie, Leiden.

loop van dit jaar zijn binnengekomen en waarvan wij de bekendmaking hebben willen uitstellen tot de dag van heden, om aan de eenvoudige herdenking van het 50 jarig bestaan van het museum wat meer luister bij te zetten.

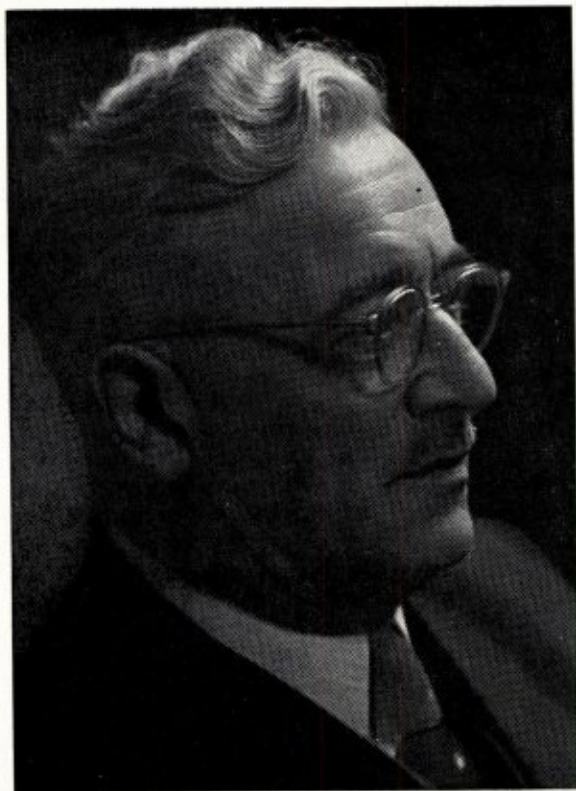
In de eerste plaats hebben wij van Mevrouw M. Ubaghs-Méeus (Amstelveen) ten geschenke gekregen de verzameling fossielen, door wijlen haar echtgenoot, Rudolf Ubaghs, achterneef van de bekende geoloog Casimir Ubaghs, bijeengebracht. Daar deze verzameling nog niet gearriveerd is, kunnen wij moeilijk over de inhoud ervan iets zeggen, maar we zijn mevrouw Ubaghs toch dankbaar voor haar belangrijk geschenk.

En nu komt de tweede aanwinst. Het is bekend, dat in de jaren 1953 en 1954 belangrijke skeletdelen van *Mosasaurus hoffmanni* zijn gevonden in de groeve 't Rooth bij Bemelen, sindsdien bekend als de Mosasaurus van Bemelen. Het grootste gedeelte van deze vondst kwam in het bezit van het museum als geschenk van Jan Voller, toentertijd leerling van de R.K. H.B.S. te Wijk-Maasticht, en de heer J. J. J. Lemmens, de eigenaar der groeve, maar het belangrijkste stuk, de onderkaak, kwam in het bezit van de gemeente Valkenburg, geschonken de heer E. M. Caselli. Het was te begrijpen, dat de gemeente Valkenburg, vooral tijdens het leven van de schenker, niet gaarne afstand deed van dit waardevol bezit, doch nu kan ik U mededelen, dat het College van B. & W. van Valkenburg-Houthem St. Gerlach besloten heeft dit

stuk in bruikleen af te staan aan ons museum. Dit is een voor de wetenschap belangrijke daad, want nu is de gehele vondst in één museum, van waaruit dus alle inlichtingen over dit dier kunnen verstrekt worden. (De voorzitter onthult het stuk). Deze kaak is 1.44 m lang, dus 20 cm groter dan de kaak van de beroemde Mosasaurus-kop van Parijs en heeft toebehoord aan een dier, dat naar schatting 15.5 m lang was. Ik zeg het College van B. & W. van Valkenburg oprecht dank en heel bijzonder dank ik de burgemeester, de heer F. A. A. Breekpot. Ook een woord van dank aan de heer Th. P. A. van der Voort, lid van het Stichtingsbestuur van het museum te Valkenburg, die zo edelmoedig was het stuk niet op te eisen voor zijn museum. Wij hebben echter wel beloofd het museum van Valkenburg bij de inrichting de helpende hand te bieden.

Thans, Dames en Heren, kom ik aan de belangrijkste schenking. Het zal U zijn opgevallen, dat hier aanwezig zijn Mevrouw Willemse en al hare kinderen, vergezeld van hunne echtgenoten. Ik heet hen nu pas van harte welkom en heb dit niet willen doen bij de aanvang van de vergadering, om het feit, dat ik nu ga mededelen, niet te verraden.

Op donderdag 24 mei 1962 hebben Mevrouw Willemse-Widdershoven en hare kinderen besloten gevolg te geven aan de wens van hun echtgenoot en vader, dokter C. Willemse, de wereldberoemde collectie-Orthoptera met de daarbij behorende bibliotheek te schenken aan de gemeente Maastricht, onder de uitdrukkelijke

voorwaarde dat deze verzameling moest geplaatst worden in het Natuurhistorisch Museum op een voor deze collectie waardige plaats.

Dokter Willemse was geen Limburger van geboorte, maar heeft hier gedurende 46 jaren gewerkt voor de zieke mensheid en voor de wetenschap. Dit werk heeft hem in contact gebracht met vele mensen, onder wie hij ook velen tot zijn vrienden mocht rekenen. Door de schenking van zijn verzameling, zijn levenswerk, heeft deze nobele man uiting willen geven van zijn dankbaarheid jegens Limburg voor de hier ondervonden hartelijkheid en gastvrijheid.

Ik heb op deze familiebijeenkomst namens het gemeentebestuur van Maastricht deze schenking aanvaard, onder voorwaarde dat de gemeenteraad van Maastricht de schenking zou aanvaarden. U zult er wel niet aan twifelen, dat de stad Maastricht, die terecht hoge aspiraties heeft, deze schenking met beide handen zal aanvaarden en wij mogen er ook niet aan twifelen, dat de gemeenteraad, gezien haar kulturele instelling, de voor de waardige inrichting van de

zaal Willemse—Wasmann benodigde kredieten zal toestaan.

Mijn grote dank aan U, Mevrouw Willemse en aan Uwe kinderen wil ik uitspreken door op deze bijeenkomst hulde te brengen aan dokter Willemse en hem te danken voor het grote werk, dat hij verricht heeft en het voorbeeld, dat hij gegeven heeft.

Reeks XIV van de Publicaties van het Natuurhistorisch Genootschap, die einde 1963 of begin 1964 zal verschijnen, zal helemaal gewijd worden aan het leven, werk en verzameling van dokter Willemse. Ook zal zijn laatste artikel hierin gepubliceerd worden.

Dames en Heren. U zult wel begrijpen, dat nu het museum het beheer over twee beroemde verzamelingen — de collecties Willemse en Wasmann —, de taak en de verantwoordelijkheid van de directeur van het museum en zijn medewerkers zeer verzwaard zijn. Dergelijke verzamelingen moeten staan onder het directe beheer van een zeer bekwaam entomoloog, en daarom is het voor mij een grote vreugde, U te kunnen mededelen, dat het College van B. & W. besloten heeft, met ingang van 1 jan. 1963 te benoemen tot conservator van de collecties Willemse en Wasmann, Prof. Dr. J. K. A. van Boven uit Leuven. Ik wens het College en het museum van harte geluk met dit wijs besluit".

Nu krijgt de burgemeester het woord, vooreerst om in mevrouw Willemse de gehele familie te danken voor het grote cadeau, dat op dit feest kon worden aangeboden. Dokter Willemse zal nu kunnen voortleven te midden van de kring natuurliefhebbers en vrienden rondom het museum. Zijn woorden doet de burgemeester vergezeld gaan van een boeket bloemen. Ook aan mevrouw Minis biedt hij bloemen aan, de vrouw, die bekwaam, doortastend en met hart en ziel op de bres heeft gestaan voor de belangen van het museum, en die bezeten is voor het schone, en daardoor niet alleen de stad verrijkt, maar ook zich zelf. Vervolgens feliciteert de burgemeester de jubilerende instelling met het feest, dat zo mooi gevierd wordt. Als het in huis goed gaat, verheugt zich de vader. Het museum dat het centrum is van het Natuurhistorisch Genootschap, kan de burgerij iets meegeven voor het leven: door de bestudering van de verscheidenheid van soorten, waar-

in het scheppingswerk zich vernieuwt, door de ontdekking van het scheppingsmysterie, verheft zich tenslotte de ziel boven de natuur uit, om de Schepper te vinden.

De anatomische les.
v.l.n.r.: L. P. van Noorden, E. M. Kruytzer,
Mej. W. Brabander, Mevr. Ummels-Visser.

De burgemeester biedt bloemen aan.
Eerste rij v.l.n.r.: Mr. A. Minis, Mevr. Minis, Mevr.
Willemse, burg. Breekpot, Mr. Korn, dir. Linsen,
Prof. Timmers, P. Hens.

IN MEMORIAM BROEDER BERNARDUS (1880 — 1862)

door Prof. Dr. J. J. G. PRICK
(Nijmegen)

Het bericht van het plotseling heengaan van broeder Bernardus is aan velen onopgemerkt voorbij gegaan, doch het heeft tegelijkertijd bij talloze anderen verbijstering en ontroering teweeg gebracht. De figuur van een eenvoudige kloosterbroeder met een vanzelfsprekende natuurlijke intuïtieve begaafdheid voor alles, dat met natuur en leven in verband staat, is binnen de eindeloze verscheidenheid van menselijke typen geenszins alledaags. Het intieme samengaan van eenvoud, sensitiviteit en van een niet door schoolgevormde, doch desniettemin zeer geaccentueerde en gedifferentieerde begaafdheid voor botanie, biologie en geneeskunde, welke — dank zij haar originaliteit en ongevormdheid — alle sporen van verbastering miste, trof ieder, die het voorrecht mocht genieten met Broeder Bernardus in aanraking te komen. Het duidelijkst vielen deze eigenschappen op, wanneer men het voorrecht genoot door hem als gids vergezeld te worden bij een botanische excursie, waarbij hij zich onmiddellijk als een homo ludens — een man, die speels temidden van de natuur staat — kenmerkte. Zijn eerste duidelijke interesse voor de natuur, die hem ongetwijfeld als aangeboren dispositie was meegegeven, openbaarde zich in de korte tijdsspannen, dat hij als herder schapen hoedde. De permanente, min of meer gedwongen confrontatie met de Brabantse natuur prikkelde zijn belangstellingsfeer en maakte hem in hoge mate aandachtig voor wat hij om zich heen waarnam aan planten en dieren en andere natuurverschijnselen. Hij trachtte de betekenis van planten voor het menselijk organisme op het spoor te komen, enerzijds door het aanschaffen van populaire literatuur, zoals destijds op dit gebied bestond, anderzijds toetste hij de opgedane kennis aan de praktijk door op zich zelf te experimenteren, met bijvoorbeeld in de literatuur als laxermiddelen aangegeven kruiden.

Voor de herkenning van planten had hij in de ware zin des woords een uiterst fijne neus. De plantensystematiek lag hem voortreffelijk, ongetwijfeld meer dan de physiologische problematiek.